

ประติมากรรมกระดาษ

ความหมาย

ประติมากรรมกระดาษ (paper sculpture) มีความหมายสองประการ คือ ประการแรก หมายถึง ประติมากรรมที่สร้างขึ้นจากวัสดุประเภทกระดาษ ส่วนอีกความหมายหนึ่งนั้น หมายถึงการนำกระดาษซึ่งโดยธรรมชาติแล้วเป็นวัสดุ ๒ มิติ มาทำด้วยกรรมวิธีใดวิธีหนึ่งให้เปลี่ยนรูปเป็น ๓ มิติ

ชนิดของประติมากรรมกระดาษ

ประติมากรรมกระดาษมีหลายรูปแบบ ที่รู้จักกันแพร่หลายที่สุด คือ ประติมากรรมกระดาษแบบปาปิเยร์มาเช (papier mache) หรือ เปเปอร์มาเช (paper mache) ประติมากรรมกระดาษอีก ๒ ชนิด คือ ประติมากรรมกระดาษแบบกรีดและพับ (scoring and folding) กับประติมากรรมกระดาษแบบโอริกามิ (Origami)

๑. ประติมากรรมกระดาษแบบปาปิเยร์มาเช คำนี้เป็นภาษาฝรั่งเศส หมายถึงกระดาษที่บดขยี้ให้แหลกละเอียด (chewed paper) แต่โดยทั่วไปแล้วประติมากรรมกระดาษประเภทนี้ทำได้ ๒ วิธี คือ สร้างงานด้วยกระดาษที่บดขยี้จนแหลกละเอียด หรือจากกระดาษที่ฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ปะทับซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ด้วยกาวเทคนิค วิธีการประเภทหลังนี้มีชื่อกรรมวิธีว่า ฟลอง (flong) ผลงานประติมากรรมที่ทำจากวิธีการทั้งสองนี้เมื่อสำเร็จออกมาต่างก็เรียกว่าประติมากรรมกระดาษแบบ ปาปิเยร์มาเช ทั้งสิ้น

การเตรียมกระดาษในการทำปาปิเยร์มาเช มีหลายวิธี เช่น :

๑.๑ การเตรียมกระดาษแบบบดขยี้ให้แหลก (mash) ดำเนินการตามสัดส่วนต่อไปนี้

ฉีกกระดาษหนังสือพิมพ์ ๑๖ แผ่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ขนาดประมาณ ๑ ตารางนิ้ว แฉ่น้ำ ซึ่งมีปริมาณเสมอกับระดับกระดาษทั้งไว้ประมาณ ๑ ถัง อาจใส่น้ำยากัดผ้าขาว ๑ ช้อนโต๊ะ เพื่อกัดสีกระดาษหนังสือพิมพ์

ให้ขาว แต่ชั้นตอนนี้มีใช้ชั้นตอนที่จำเป็น รุ่งขึ้นนำมาเติมน้ำลงไปอีก ๒ ลิตร คั้นให้ใยกระดาษแยกจากกัน แล้วตีด้วยเครื่องมืออะไรก็ได้ที่สามารถตีกระดาษให้แหลกด้วยมือหรือใช้เครื่องบดไฟฟ้าก็ยังดี นำใยกระดาษนี้มากรองให้สะเด็ดน้ำ แล้วคั้นเอาน้ำที่เหลือออกจากใยกระดาษให้หมดด้วยมือคล้ายการคั้นกระทิ นำกระดาษหมาด ๆ นั้นใส่อย่างผสมกับกาวลาเท็กซ์ ๒ ช้อนโต๊ะ น้ำมันลินสีด ๑ ช้อนโต๊ะ ผสมรวมให้เข้าด้วยกัน แล้วโรยผงแป้งชนิดที่ใช้ทำแป้งเปียก (wheat paste) ลงไป ๒ ช้อนโต๊ะ ขยำให้เข้ากัน

๑.๒ การทำกระดาษชนิดฉีกเป็นชิ้นปะกาว (flong) ซึ่งเป็นกรรมวิธีที่ง่ายกว่าวิธีแรกมาก ดังนั้นจึงเป็นวิธีหนึ่งที่น่าสนใจแพร่หลาย เพราะเพียงแต่ฉีกกระดาษหนังสือพิมพ์เป็นชิ้นเล็ก ๆ หรือเป็นแถบยาว ๆ เวลาใช้ก็นำมาปะให้เหลื่อมซ้อนกันด้วยกาวเท่านั้น

กระบวนการทำประติมากรรมจากกระดาษที่เตรียมแตกต่างกัน ๒ แบบนี้ ก็มีขั้นตอนอย่างง่ายแตกต่างกันด้วย กระดาษที่เตรียมวิธีแรก จะทำประติมากรรมได้ง่ายกว่า ขั้นตอนการทำ จะคล้ายการปั้นด้วยดินเหนียว เนื่องจากกระดาษถูกย่อยจนแหลกละเอียดผสมกาวทำให้เกิดความเหนียวจับตัวกันเป็นก้อน ดังนั้นจึงสามารถนำไปปั้นเป็นรูปต่าง ๆ คล้ายดินเหนียว แม้คุณสมบัติในการสร้างรูปจะไม่ดีเท่าดินเหนียว เพราะเนื้อดินเหนียวละเอียดกว่า แต่คุณสมบัติที่ดีกว่าดินเหนียวคือ เมื่อแห้งแล้วจะมีน้ำหนักเบา แข็งแรง ทนทานติดกับดินเหนียวที่เปราะแตกง่าย กระดาษที่เตรียมวิธีนี้สามารถนำไปใช้ทำงานได้หลากหลายกว่ากระดาษที่เตรียมแบบที่สอง เพราะนอกจากจะใช้ในการปั้นแล้วยังสามารถใช้พอกลงบนโครงเช่นวิธีที่ ๒ หรือใช้ยาทับลงบนโครง หลังจากทีปะทับโครงแบบฟลองไปชั้นหนึ่งหรือสองชั้นแล้ว เพื่อให้ผิวประติมากรรมมีลักษณะเรียบเป็นเนื้อเดียวกัน

กระบวนการสร้างรูปจากการเตรียมกระดาษวิธีที่สองจะยุ่งยากกว่าวิธีแรก เพราะต้องมีการเตรียมทำโครงคร่าว ๆ ก่อน โครงนี้อาจเป็นโครงที่ทำหน้าที่เป็นแม่พิมพ์ หรือเป็นโครงถาวรก็ได้ ถ้าโครงทำหน้าที่เป็นแม่พิมพ์ เมื่อขึ้นกระดาษแห้งลง จะถอดออกจากโครง แต่ถ้าโครงนั้นเป็น โครงถาวรจะทำหน้าที่เป็นแกนของประติมากรรม เมื่อปะกระดาษทับซ้อนบนโครงแล้ว จะไม่ปรากฏให้เห็นจากภายนอก กระบวนการฉีกกระดาษปะกาวนี้ ที่นิยมทำกันมีสองวิธีการ คือ

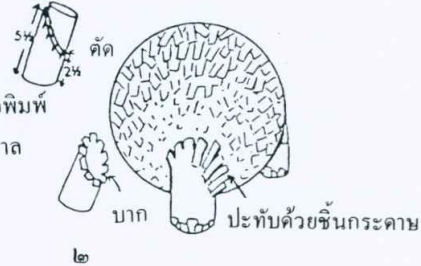
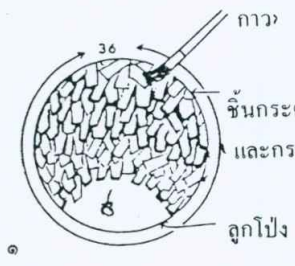
๑. วิธีที่หนึ่ง นำกระดาษที่ฉีกเตรียมไว้แล้ว จุ่มน้ำผสมกาวลาเท็กซ์ที่เข้มข้นพอประมาณปะทับซ้อนลงบนโครง ให้กระดาษแต่ละชั้นเหลื่อมกันบางส่วน จะปะก็ชั้นนั้นก็แล้วแต่ผู้สร้างงานจะเห็นว่า ใด้รูปทรงที่ต้องการแล้ว

๒. วิธีที่สองคือ การฉีกกระดาษเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วพรมน้ำให้เปียกพอหมาด ๆ ทาบริเวณที่ต้องการปะกระดาษด้วยกาวลาเท็กซ์ที่ผสมน้ำเพียงเล็กน้อย นำชิ้นกระดาษปะทับซ้อนให้แต่ละชั้นเหลื่อมกันบางส่วน เมื่อปะจนครบหนึ่งชั้น ก็ทากาวลงบริเวณที่จะปะทับชั้นที่สองต่อไป เมื่อปะชั้นสุดท้ายเสร็จแล้ว นำกาวลาเท็กซ์ผสมน้ำอย่างละ ๑ ส่วน ลูบลงบนชั้นสุดท้ายด้วยพู่กัน เมื่อทิ้งไว้ให้แห้งแล้ว นำมาขัดด้วยกระดาษทรายให้ผิวเรียบพร้อมที่จะตกแต่งในขั้นต่อไป กรรมวิธีแบบหลังนี้จะเปลืองกาวกว่าวิธีแรก แต่จะได้ประติมากรรมที่มีความแข็งแรงมากกว่า กรรมวิธีฉีกกระดาษจุ่มน้ำกาวแบบวิธีแรก

กระบวนการฉีกกระดาษเป็นชิ้นปะกาวนี้ บางครั้งคิดแปลงโดยใช้ปัดกระดาษเทพแทน แม้ว่าสะอาดและสะดวกกว่า แต่ก็สิ้นเปลืองมาก จึงไม่เป็นที่นิยมเท่าสองวิธีแรก

เมื่อประติมากรรมกระดาษแห้งแล้ว อาจนำมอดกแต่งพื้นผิวได้หลายวิธีตามแต่จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างงาน เช่น นำมาทาสี ซึ่งอาจจะเป็นสีฝุ่นผสมน้ำ (สีโปสเตอร์) สีอะคริลิก (acrylic) สีน้ำมันได้ ถ้าเป็นสีประเภทสีผสมน้ำเมื่อแห้งแล้วอาจเคลือบด้วยน้ำยาชักเงา ถ้าเป็นสีอะคริลิกหรือสีน้ำมันไม่ต้องเคลือบ (ถ้าจัดกิจกรรมนี้ในชั้นประถม จะใช้สีประเภทสีน้ำเท่านั้น ไม่นิยมสีน้ำมัน เพราะนอกจากจะยุ่งยากแล้วยังอันตรายต่อเด็กด้วย) นอกจากทาสีแล้วอาจตกแต่งด้วยการเขียนลวดลายหรือนำวัสดุอื่น เช่น กระดาษสี, เศษผ้า, เมล็ดพืช, ลูกบิด, เศษแก้วสี, เชือกหรือไหม ชนิดต่าง ๆ มาประดับก็ได้

การทำโครงถาวรของประติมากรรมนั้น อาจใช้เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น ก่อกระดาษ ก่อพลาสติก ขวด แกนในกระดาษชำระมาใช้เป็นแกน หรือนำวัสดุต่าง ๆ มามัดรวมกันด้วยเชือก หรือยึดกันไว้ด้วยเทปกระดาษให้มีรูปร่างคล้าย ๆ สิ่งที่เราต้องการจะทำ โครงอาจทำเป็นรูปร่างให้เสร็จแล้วจึงปะกระดาษก็ได้ หรืออาจทำโครงบางส่วนปะกระดาษทับไปสักชั้นหรือสองชั้นก่อน แล้วจึงเพิ่มเติมส่วนอื่น ๆ อีกของโครงลงไป แล้วปะทับด้วยกระดาษต่อไปก็ได้ เช่นกัน (ดูภาพตัวอย่างของการประกอบ)

ภาพ
กันอากาศ:
มาปะทับจ
ด้วยกระดาษ
หนังสือพิมพ์

ภาพ
มาตัดเฉลี่ย
ทากาวบริ
เศษกระดาษ
รองพื้นลูก

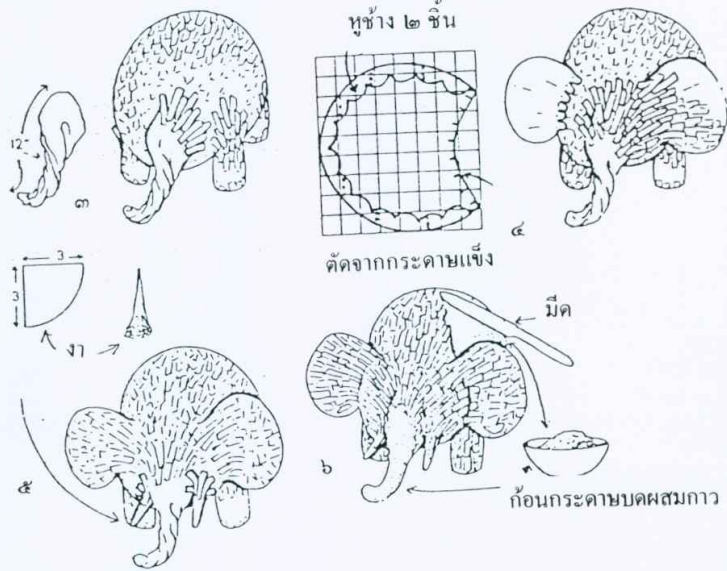
ภาพ
เกลียว ตัว
ปัดกระดาษ

นี้ บางครั้ง
จะสะอาด
เป็นที่นิยม

อาจนำมา
ละความคิด
ซึ่งอาจจะ
(acrylic)
วังแล้วอาจ
หรือสีน้ำมัน
ถม จะใช้
เนนอกจาก
กจากทาสี
นำวัสดุอื่น
เศษแก้วสี,

็น อาจใช้
งพลาสติก
เรือนำวัสดุ
ไว้ด้วยเพ
การจะทำ
ะคาสก็ได้
กของโครง
ชั้นกัน (ดู

ลาย

ในภาพตัวอย่างเป็นการทำประติมากรรมกระดาษรูป ช้างจากโครงลูกโป่ง

ภาพ ๑ นำลูกโป่งเป่าลมพอประมาณ ผูกให้แน่น
กันอากาศรั่ว นำกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ฉีกเป็นชิ้นเล็กๆ
มาปะทับซ้อนกันบนผิวลูกโป่งนั้นในชั้นแรก และปะ
ด้วยกระดาษสีน้ำตาลในชั้นที่ ๒ และด้วยกระดาษ
หนังสือพิมพ์ในชั้นที่สาม

ภาพที่ ๒ ส่วนของขานั้น นำแกนในกระดาษชำระ
มาตัดเฉียงและบากขอบโดยรอบ พับชิ้นส่วนที่ปาก
ทากาวบริเวณที่บาก แล้วนำไปทาบบนลูกโป่ง เอา
เศษกระดาษที่เตรียมไว้ปะทับลงบนชั้นกระดาษที่หุ้ม
รองพื้นลูกโป่ง

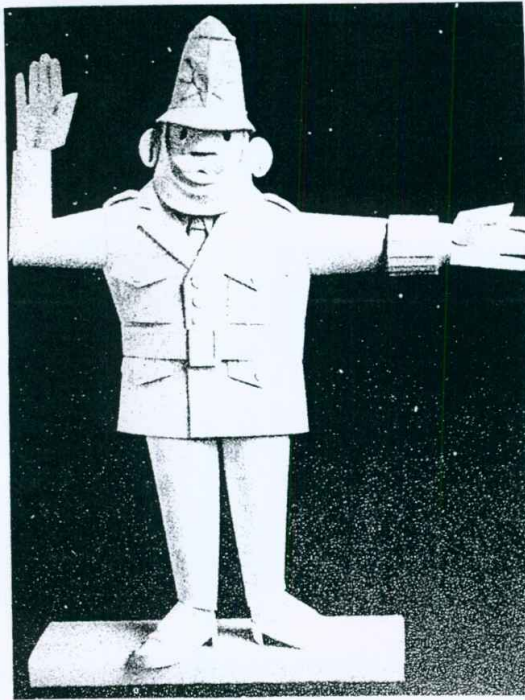
ภาพ ๓ ท่างวงช้างโดยนำถุงกระดาษมาปิดเป็น
เกลียว ส่วนโคนของวงทาบบนลูกโป่งคิกาวแล้ว
ปิดกระดาษทากาวทับอีดวงกับลูกโป่งอีกชั้นหนึ่ง

ภาพ ๔ ทำหูช้างโดยการตัดกระดาษแข็ง ๒ ชั้น
ปะลงบนลูกโป่งแล้วทำงา ๒ ข้างด้วยกรวยกระดาษ
ติดส่วนนี้ด้วยวิธีการเดียวกัน

ภาพ ๕ ปะกระดาษอีกชั้นให้ทั่วทั้งตัวทับโครง
ที่ต่อชั้นใหม่ แล้วนำกากับน้ำผสมอย่างละ ๑ ส่วน ทา
ให้ทั่วตัว

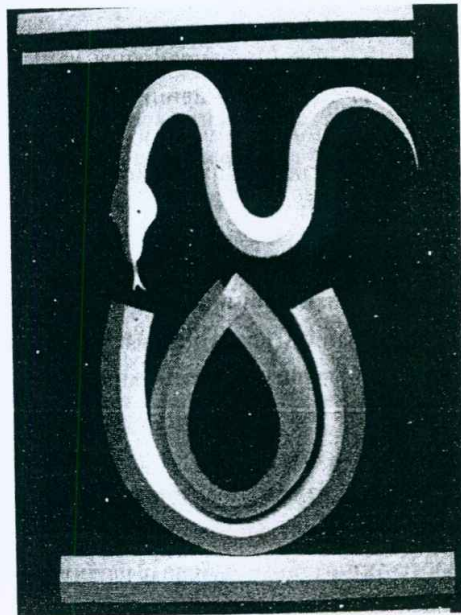
ภาพ ๖ นำกระดาษที่บดแหลกผสมกาวพอลลง
บนผิวให้ทั่วโดยใช้มีดปาดให้เรียบสม่ำเสมอ

๒. ประติมากรรมแบบกรีกและพับ ประติมากรรม
ชนิดนี้ไม่มีชื่อเฉพาะ แบบปาปิเยร์ มาเซ แต่เรียกชื่อ
ตามกระบวนการทำ เพราะวิธีการสำคัญคือ การกรีด
และพับกระดาษ ประติมากรรมกระดาษชนิดนี้นิยมทำกัน
ในงานศิลปะการโฆษณา มีทั้งรูปแบบของประติมากรรม
และในรูปของจิตรกรรม ๓ มิติ (ดูภาพประกอบ)

ประติมากรรมกระดาษแบบกรีดและพับ

กรรมวิธีของการทำประติมากรรมชนิดนี้ใช้การกรีดผิวกระดาษ (scoring) ด้านหลังด้วยปลายมีดหรือเครื่องมือที่แหลมคมเบา ๆ โดยไม่ให้กระดาษขาดจากกันแล้วพับกระดาษไปตามรอยที่กรีดนั้น การกรีดทำให้รอยพับคมเป็นสันสวยงาม และการกรีดยังช่วยให้สามารถพับกระดาษเป็นรูปร่างต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เส้นตรง เมื่อกรีดและพับเรียบร้อยแล้ว จึงนำกระดาษมาติดกาวประกอบให้เป็น ๓ มิติ โดยให้ปลายข้างหนึ่งติดกาวทับซ้อนกับปลายอีกด้านหนึ่ง การสร้างกระดาษแบบ ๆ ให้เป็น ๓ มิติ มีหลายวิธี เช่น

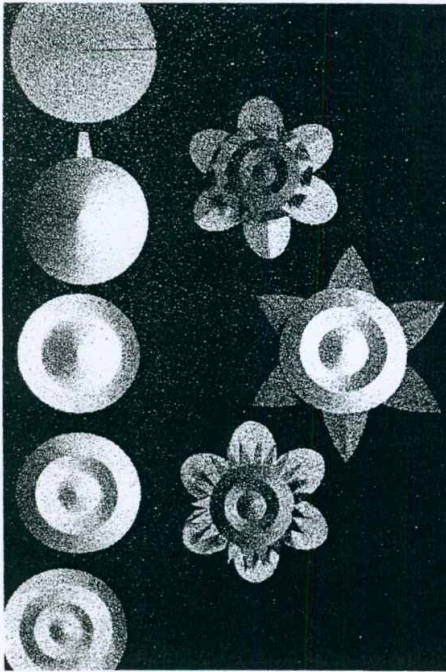
๒๓.๘
ตัวอย่างใ
ครึ่งหนึ่ง
ปะทับกับ
เป็นวงกล
สูง หรือ
มากน้อย
วงหลาย
วงกลมจะ

ตัวอย่าง

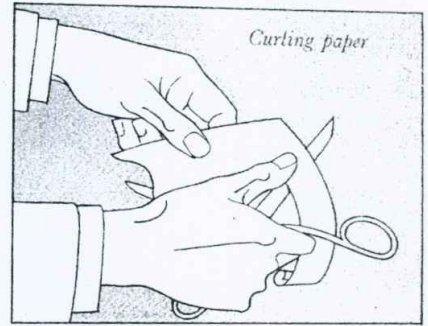
๒๓.๙
ชุดแถบกร
ม้วนผม :
เป็นหลอด
ก็จะทำให้
ระมัดระวิ
จนเป็นขุย

๒.๑ การปะให้ปลายกระดาษซ้อนกัน (overlapping) ตัวอย่างในภาพนี้จะเห็นว่า ถ้าตัดวงกลมให้ขาดเพียงครึ่งหนึ่งของเส้นผ่าศูนย์กลางแล้วนำปลายข้างหนึ่งปะทับกับปลายอีกด้านหนึ่งวงกลมแบน ๆ จะกลายเป็นวงกลมที่นูนขึ้นในรูปกรวย กรวยจะกว้าง แคนสูง หรือต่ำ แล้วแต่ว่าปลายกระดาษที่ปะทับซ้อนกันมากน้อยเพียงไร ถ้าวงกลมถูกกรีดด้านหลังให้เป็นวงหลาย ๆ วง แล้วพับให้เป็นสันขึ้นมาก่อนการติดกาวยกกลมจะมีรูปแบบต่างกันไปอีก

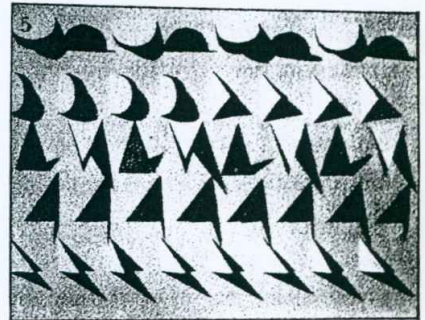
ตัวอย่าง การสร้างกระดาษ ๓ มิติด้วยการปะให้ปลายกระดาษซ้อนกัน

๒.๒ การม้วน (curling) อาจม้วนโดยเอามือกดแถบกระดาษเป็นขอดแล้วเอากีบหนีบไว้เหมือนการม้วนผม ม้วนทิ้งไว้ระยะหนึ่ง กระดาษนั้นจะขดเป็นเป็นหลอด หรืออาจใช้สันกรรไกรกรูดเบา ๆ ที่ผิวกระดาษก็จะทำให้กระดาษม้วนตัว แต่วิธีหลังนี้ต้องทำอย่างระมัดระวัง เพราะกระดาษอาจขาด หรือผิวถูกกรูดจนเป็นขุย

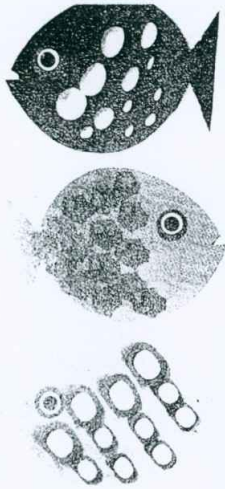
การม้วนกระดาษโดยใช้สันกรรไกรกรูด

๒.๓ การสร้างผิวพื้น (texture) โดยวิธีเจาะกระดาษ การเจาะและพับวิธีนี้จะได้รูปแบบน่าสนใจที่เกิดจากเงาระหว่างชั้นกระดาษที่ถูกเจาะพับขึ้นกับระนาบเบื้องล่าง

การสร้างพื้นผิวโดยการเจาะและพับ

๒.๔ การสร้างผิวพื้น โดยวิธีประดิษฐ์กระดาษหรือวัสดุอื่น ๆ บนผิวของประติมากรรมกระดาษ เช่น เศษกระดาษตัดเป็นรูปร่างต่าง ๆ เศษผ้า เศษลูกไม้ กระดาษของขวัญ ฯลฯ

ตัวอย่าง การสร้างพื้นผิวโดยวิธีการตัดด้วยกระดาษซึ่ง
ตัดเป็นรูปร่างและประดับด้วยเศษวัสดุ

เนื่องจากชิ้นส่วนต่าง ๆ ของกระดาษมีลักษณะ ๓ มิติยากแก่การติดกับพื้นหลังด้วยกาว เพราะบางครั้งมีเพียงส่วนขอบเท่านั้นที่ติดกับพื้นหลัง จึงต้องมีวิธีประกอบอื่นนอกเหนือจากการติดกาวแบบธรรมดา เช่น การเจาะช่องทำลิ้น การติดประกอบประติมากรรมชนิดนี้ต้องระมัดระวังเรื่องความประณีตของงาน ควรซ่อนร่องรอยของการปะติด เช่น การเจาะช่องและทำลิ้น ถ้าเป็นจิตรกรรม ๓ มิติ ควรสอดซ่อนลิ้นกระดาษไปติดกาวไว้ด้านหลัง หรือถ้าเป็นประติมากรรมก็ควรซ่อนไว้ภายใน ถ้าเข็บด้วยลวดเข็บกระดาษ ก็ควรนำวัสดุหรือเศษกระดาษที่ตัดเป็นรูปแบบติดปิดทับไม่ให้เห็นลวดเข็บกระดาษ

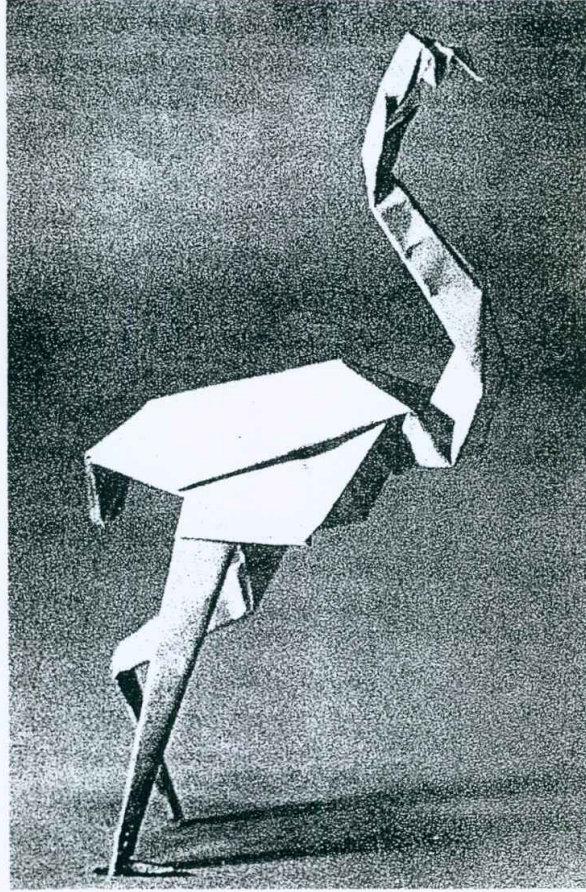
๓. ประติมากรรมกระดาษแบบโอริกามิ เป็นศิลปะพื้นฐานโบราณของญี่ปุ่น เป็นศิลปะของการพับกระดาษอีกชนิดหนึ่ง แต่วิธีการสร้างกระดาษให้เป็น ๓ มิติวิธีนี้ ไม่ต้องอาศัยการปะติดด้วยกาวหรือวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ดังเช่นแบบอื่น ส่วนมากมักพับแล้วใช้

กรรมวิธีเหน็บปลาย หรือสอดปลายเข้าไปมาจนสามารถยึดรูปแบบที่สร้างขึ้นให้คงรูปไม่หลุด หรือคลี่ออกจากกัน รูปแบบของประติมากรรมกระดาษแบบโอริกามินี้ มีทั้งในรูปแบบของจิตรกรรม ๓ มิติ และประติมากรรมเช่นกัน

งานประติมากรรมกระดาษสำหรับศิลปศึกษา ประติมากรรมกระดาษแบบปาปิเยร์ มาเช และงานพับกระดาษแบบโอริกามิ นิยมใช้ในการเรียนการสอนศิลปะปฏิบัติในระดับประถมและมัธยม เพราะกระบวนการทำงานไม่ยุ่งยากมากนัก กิจกรรมทั้งสองประเภทนี้สามารถจัดให้ง่ายหรือยากก็ได้ เพื่อให้เหมาะแก่วัยของผู้เรียน งานปาปิเยร์ มาเช บางชิ้น ขนาดใหญ่ ๆ ใช้โครงทำด้วยลวดตาข่าย ก็ยากพอที่จะทำทลายความสามารถของนักเรียนระดับมัธยมปลาย หรือนักศึกษาระดับอุดมศึกษา งานโอริกามิมีตั้งแต่แบบง่าย ๆ ที่เด็กเล็ก ๆ ทำได้ จนถึงแบบที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนเหมาะสมกับความสามารถของผู้ใหญ่หรือเด็กหนุ่มสาว

ส่วน
พับนั้น ยาก
เพราะต้อง
ประณีต ส
สำหรับนัก
เท่านั้น

โดย
ปาปิเยร์ ม
เป็นงานศิลปะ

ประติมากรรมกระดาษแบบโอริกามิ

จนสามารถ
ไต่ออกจากกัน
วริกามินี้ มี
ะติมากรรม

ศิลปศึกษา
และงานพับ
รสอนศิลปะ
ระบวนการ
งประเภทนี้
เหมาะแก่วัย
ขนาดใหญ่ ๆ
ก่ทหายความ
่อนักศึกษา
เบ่งาย ๆ ที่
ับจับซ้อน
ักหนุ่มสาว

ส่วนงานประติมากรรมกระดาษแบบกรีดและพับนั้น ขากเกินกว่าจะจัดเป็นกิจกรรมในชั้นเด็กประถม เพราะต้องอาศัยการบังคับมือที่ดี งานประเภทนี้ต้องประณีต สะอาด จึงจะได้ผลงานที่ดี ดังนั้นจึงเหมาะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมปลายหรือระดับอุดมศึกษาเท่านั้น

โดยทั่วไปแล้วประติมากรรมกระดาษประเภทปาปิเยร์ มาเซ และแบบกรีดและพับเป็นกิจกรรมที่จัดเป็นงานศิลปะที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียน ในการที่จะใช้

ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการอย่างอิสระมากกว่า กิจกรรมการพับกระดาษแบบโอริกามิ เพราะโอริกามิ เป็นกิจกรรมที่ทำตามวิธีการ และขั้นตอนที่สอนและถ่ายทอดกันมา แต่ก็ได้หมายความว่างานประติมากรรมกระดาษชนิดนี้จะไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เพราะปัจจุบันนี้กิจกรรมพับกระดาษแบบโอริกามิ ได้แพร่หลายไปสู่ประเทศสเปน สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในยุโรปอย่างกว้างขวาง มีการตั้งชมรมพับกระดาษ ซึ่งสมาชิกจะเรียนรู้วิธีการพับกระดาษ

พื้นฐาน หลังจากการเรียนขั้นตอนพื้นฐานจนกระทั่งสามารถทำตามแบบได้ชำนาญแล้ว สมาชิกของชมรมจะเริ่มค้นคิดรูปแบบใหม่ ๆ ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง มีการแข่งขัน การแลกเปลี่ยน

ความรู้และวิธีการซึ่งกันและกัน นอกจากนี้กิจกรรมโอริกามียังจัดเป็นกิจกรรมการบำบัดด้วยศิลปะ (art therapy) ประเภทหนึ่งด้วย

มะลินัตร์ เอื้ออานันท์

บรรณานุกรม

Harbin, Robert. Secret of Origami : The Japanese Art of Paper Folding. Octopus Books Limited, 1971.

Mayer, Ralph. A Dictionary of Art Terms and Techniques. Barnes and Nobles Books, 1981.

Pluckrose, Henry (ed.) The Book of Crafts. Evens Brothers Limited London, 1971.

Fun with Papier-Mache. Craft Course Publishers, Inc., 1966.

The Golden Hands Book of Popular Crafts. A Golden Hands Book, Marshall Cavendish, London, 1973.

ความห

ภาพ

เกิดขึ้นด้ว
ที่ท่าจากย
(Acacia)
กาวอาร์บิ
แล้วระบ
ต้นแบบ (C
ลงบนกระ
ตามเวลาที่
จะแข็งตัว
จะล้างออ
แม่พิมพ์นี้

ภาพ

กับการทำ
ซิลค์สกรีน
ใช้ฟิล์มค้ำ
อัด ผสมน้
เมื่อนำไปส
ภาพพิมพ์
พิมพ์ซิลค์
ตะแกรงไ
รองรับเป็น
เมื่อได้ภา
ฟิล์มต้นแ
เป็นอันเสี

ภาพ

นานกว่า
สร้างภาพ
ธรรมดา
เป็นผลงาน
ไปมีจุดมุ่ง